ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 18. júla 2007 *

Vo veci C-119/05,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Consiglio di Stato (Taliansko) z 22. októbra 2004 a doručený Súdnemu dvoru 14. marca 2005, ktorý súvisí s konaním:

Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato

proti

Lucchini SpA, predtým Lucchini Siderurgica SpA,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas a K. Lenaerts, sudcovia J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann (spravodajca), J. Makarczyk, G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič a J. Malenovský,

* Jazyk konania: taliančina.

generálny advokát: L. A. Geelhoed,
tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 6. júna 2006,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Lucchini SpA, predtým Lucchini Siderurgica SpA, v zastúpení: pôvodne F. Lemme, avvocato, neskôr G. Lemme a A. Anselmo, avvocati,

— česká vláda, v zastúpení: T. Boček, splnomocnený zástupca,

— talianska vláda, v zastúpení: I. M. Braguglia, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci P. Gentili, avvocato dello Stato,

— holandská vláda, v zastúpení: H. G. Sevenster, M. de Grave a C. ten Dam, splnomocnení zástupcovia,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: V. Di Bucci a E. Righini, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 14. septembra 2006,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka zásad práva Spoločenstva uplatniteľných na zrušenie vnútroštátneho aktu, ktorým sa poskytla štátna pomoc nezlúčiteľná s právom Spoločenstva a ktorý bol prijatý na základe právoplatného rozhodnutia vnútroštátneho súdu.

2 Tento návrh bol predložený v rámci žaloby podanej spoločnosťou založenou podľa talianskeho práva Lucchini SpA (predtým Siderpotenza SpA, neskôr Lucchini Siderurgica SpA, ďalej len „Lucchini“) proti rozhodnutiu Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato (ministerstvo priemyslu, obchodu a remeselníctva, ďalej len „MICA“), ktorým bolo nariadené vymáhanie štátnej pomoci. MICA sa stal právnym nástupcom iných orgánov, ktoré boli predtým zodpovedné za spravovanie štátnej pomoci v regióne Mezzogiorno (ďalej spoločne len „zodpovedné orgány“).

Právny rámec

Právna úprava Spoločenstva

3 Článok 4 písm. c) Zmluvy o ESUO zakazuje členským štátom poskytovať dotácie alebo pomoc v akejkoľvek forme priemyselným odvetviam uhlia a ocele.

4 Od roku 1980 z dôvodu silnejúcej a ďalekosiahlej krízy oceliarskeho odvetvia v Európe bola prijatá séria opatrení na základe článku 95 prvého a druhého odseku Zmluvy o ESUO, ktoré sa týkali zrušenia tohto absolútneho a bezpodmienečného zákazu.

5 Osobitne rozhodnutie č. 2320/81/ESUO zo 7. augusta 1981, ktorým sa stanovili pravidlá Spoločenstva na udeľovanie štátnej pomoci v oceliarskom priemysle [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 228, s. 14), vytvorilo druhý kódex štátnej pomoci v oceliarstve (ďalej len „druhý kódex“). Cieľom tohto kódexu bolo umožniť poskytovanie pomoci určenej na ozdravenie oceliarskych podnikov a zníženie ich výrobných kapacít na úroveň predvídateľného dopytu pri zohľadnení progresívneho znižovania tejto pomoci vo vopred stanovených lehotách, a to, pokiaľ ide o ich oznamovanie Komisii (do 30. septembra 1982), ich schvaľovanie (do 1. júla 1983), ako aj ich úhradu (do 31. decembra 1984). Rozhodnutie Komisie č. 1018/85/ESUO z 19. apríla 1985, ktorým sa mení rozhodnutie č. 2320/81 (Ú. v. ES L 110, s. 5), predĺžilo lehoty týkajúce sa oznamovania do 31. mája 1985, pokiaľ ide o schvaľovanie, do 1. augusta 1985, a pokiaľ ide o úhradu, do 31. decembra 1985.

6 Druhý kódex stanovil povinný postup, prostredníctvom ktorého každá plánovaná pomoc musí byť schválená Komisiou. Osobitne podľa článku 8 ods. 1 tohto kódexu:

„Komisia musí byť v dostatočnom čase informovaná o návrhoch v súvislosti s poskytnutím alebo zmenou pomoci, aby mohla predložiť svoje pripomienky… Členský štát nemôže vykonať navrhované opatrenia, pokiaľ Komisia nerozhodla o tom, že ňou stanovené podmienky sú splnené.“ [*neoficiálny preklad*]

7 Rozhodnutie Komisie č. 3484/85/ESUO z 27. novembra 1985, ktorým sa stanovujú pravidlá Spoločenstva na udeľovanie štátnej pomoci v oceliarskom priemysle [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 340, s. 1), nahradilo druhý kódex a vytvorilo tretí kódex štátnej pomoci v oceliarstve (ďalej len „tretí kódex“) s cieľom umožniť novú výnimku v menšom rozsahu v období od 1. januára 1986 do 31. decembra 1988 zo zákazu stanoveného v článku 4 písm. c) Zmluvy o ESUO.

8 Na základe článku 3 tretieho kódexu Komisia mohla najmä schvaľovať všeobecnú pomoc na prispôsobenie zariadení novej právnej úprave v oblasti životného prostredia. Výška tejto pomoci nesmela presiahnuť 15 % čistého ekvivalentu subvencie investičných nákladov.

9 Článok 1 ods. 3 tretieho kódexu upresnil, že pomoc môže byť uplatnená iba v súlade s postupom v článku 6 a nemôže byť vyplatená po 31. decembri 1988.

10 Znenie článku 6 ods. 1, 2 a 4 tretieho kódexu bolo:

„1. Komisia je včas informovaná o návrhoch, ktorých cieľom je poskytnúť alebo zmeniť pomoc, aby k nim mohla predložiť svoje pripomienky… Za rovnakých podmienok je Komisia informovaná o návrhoch, ktorých cieľom je uplatniť na oceliarsky priemysel režimy pomoci, o ktorých sa Komisia už vyjadrila na základe ustanovení Zmluvy o EHS. Oznámenia o návrhoch poskytnutia pomoci uvedené v tomto článku treba predložiť Komisii najneskôr do 30. júna 1988.

2. Komisia musí byť informovaná včas, aby mohla predložiť svoje pripomienky, najneskôr však do 30. júna 1988, o všetkých finančných zásahoch (nadobudnutie podielov, zvýšenie imania alebo podobné opatrenia) členských štátov, územných orgánov alebo orgánov, ktoré na tento účel využívajú štátne prostriedky v prospech oceliarskych podnikov.

Komisia rozhodne o tom, či tieto zásahy obsahujú prvky pomoci…, a prípadne posúdi jej zlučiteľnosť s článkami 2 až 5.

…

4. Ak Komisia po tom, ako vyzvala zúčastnené strany na predloženie svojich pripomienok, dospeje k záveru, že pomoc nie je zlúčiteľná s týmto rozhodnutím, oznámi dotknutému členskému štátu svoje rozhodnutie. Komisia prijme toto rozhodnutie najneskôr tri mesiace po doručení informácií potrebných na to, aby mohla posúdiť predmetnú pomoc. Ustanovenie článku 88 Zmluvy o ESUO sa použije v prípade, ak členský štát nevyhovie uvedenému rozhodnutiu. Dotknutý členský štát môže zaviesť navrhované opatrenia uvedené v článkoch 1 a 2 iba so súhlasom Komisie a v súlade s podmienkami ňou stanovenými.“[*neoficiálny preklad*]

11 Tretí kódex bol od 1. januára 1989 do 31. decembra 1991 nahradený štvrtým kódexom, zavedeným rozhodnutím Komisie č. 322/89/ESUO z 1. februára 1989, ktorým sa stanovujú pravidlá Spoločenstva na poskytovanie štátnej pomoci v oceliarskom priemysle (Ú. v. ES L 38, s. 8) a ktorý prevzal najmä článok 3 z tretieho kódexu.

12 Od skončenia platnosti Zmluvy o ESUO 23. júla 2002 sa na štátnu pomoc v oceliarskom priemysle uplatňuje režim stanovený v Zmluve o ES.

Vnútroštátna právna úprava

13 Zákon č. 183 z 2. mája 1976 o mimoriadnych opatreniach v oblasti Mezzogiorno (legge nº 183/1976 sulla disciplina dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno, GURI č. 121 z 8. mája 1976, ďalej len „zákon č. 183/1976") stanovil najmä možnosť poskytnúť podporu tak vo forme kapitálu, ako aj vo forme bonifikácie úrokov vo výške 30 % zo sumy investícií na realizáciu priemyselných projektov v oblasti Mezzogiorno.

14 V článku 2909 talianskeho občianskeho zákonníka (codice civile) s názvom „Nadobudnutie právoplatnosti rozsudku" je stanovené:

„Zistenia uvedené v rozsudku, ktorý nadobudol právoplatnosť, sú záväzné pre účastníkov konania, ich dedičov alebo právnych zástupcov."

15 Podľa vnútroštátneho súdu, ktorý položil prejudiciálnu otázku, sa toto ustanovenie nevzťahuje len na dôvody uvedené počas dotknutého konania, ale taktiež na dôvody, ktoré mohli byť vznesené.

16 Z procesného hľadiska toto ustanovenie vylučuje akúkoľvek možnosť požiadať súd o preskúmanie sporov, v ktorých iný súd vydal právoplatný rozsudok.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

Žiadosť o štátnu pomoc, ktorú podala spoločnosť Lucchini

17 Spoločnosť Lucchini predložila 6. novembra 1985 žiadosť o poskytnutie štátnej pomoci pred príslušnými orgánmi na účely modernizácie niektorých oceliarskych zariadení. Na celkovú investíciu vo výške 2 550 miliónov ITL spoločnosť Lucchini žiadala o poskytnutie dotácie vo výške 765 miliónov ITL (čo predstavuje 30 % nákladov), ako aj bonifikáciu úrokov na pôžičku vo výške 1 020 miliónov ITL. Úverová inštitúcia, ktorá bola poverená posúdením žiadosti, umožnila poskytnutie úveru v požadovanej výške na dobu 10 rokov a s bonifikovanými úrokmi vo výške 4,25 %.

18 Príslušné orgány listom z 20. apríla 1988 oznámili Komisii návrh na poskytnutie pomoci v prospech spoločnosti Lucchini v súlade s článkom 6 ods. 1 tretieho kódexu. Podľa oznámenia táto pomoc mala za cieľ zlepšiť ochranu životného prostredia. Uvedená hodnota bonifikácie úrokov na úvere vo výške 1 020 miliónov ITL dosahovala až 367 miliónov ITL.

19 Komisia požiadala príslušné orgány listom z 22. júna 1988, aby jej predložili dodatočné informácie týkajúce sa povahy investície, v ktorej prospech mala byť poskytnutá pomoc, ako aj presné podmienky (úroky a dĺžka) žiadaného úveru. Okrem iného Komisia v tomto liste požiadala príslušné orgány, aby uviedli, či túto pomoc poskytli v rámci všeobecného režimu na ochranu životného prostredia s cieľom umožniť prispôsobenie zariadení novým predpisom, a aby uviedli, o ktoré predpisy ide. Príslušné orgány na tento list neodpovedali.

20 Príslušné orgány rozhodli 16. novembra 1988, vzhľadom na blížiace sa uplynutie lehoty do 31. decembra toho istého roku, ktorá bola stanovená tretím kódexom na udeľovanie štátnej pomoci, o predbežnom poskytnutí pomoci spoločnosti Lucchini vo výške 382,5 miliónov ITL, čo predstavuje 15 % z výšky investície (namiesto 30 % stanovených v zákone č. 183/76). Táto dotácia mala byť vyplatená do 31. decembra 1988 tak, ako to požadoval tretí kódex. Bonifikácia úrokov však bola zamietnutá, pretože by zvýšila celkovú sumu poskytnutých dotácií nad limit 15 % stanovený týmto kódexom. V súlade s článkom 6 tretieho kódexu konečné poskytnutie pomoci bolo podmienené schválením Komisiou a príslušné orgány nerealizovali žiadnu platbu.

21 Vzhľadom na to, že Komisia nemala od príslušných orgánov dostatočné informácie na okamžité posúdenie zlučiteľnosti navrhovaných dotácií so spoločným trhom, začala konanie stanovené v článku 6 ods. 4 tretieho kódexu voči týmto orgánom, o čom ich informovala listom z 13. januára 1989. Oznámenie o tomto konaní bolo zverejnené v *Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev* z 23. marca 1990 (Ú. v. ES C 73, s. 5).

22 Príslušné orgány predložili doplňujúce údaje o týchto dotáciách telexom z 9. augusta 1989. Komisia tieto orgány v liste z 18. októbra 1989 upozornila na to, že ich odpoveď nebola uspokojujúca, keďže niektoré konkrétne údaje naďalej chýbali. Komisia okrem toho uviedla, že ak jej do pätnástich dní nebude predložená náležitá odpoveď, prijme rozhodnutie na základe tých informácií, ktoré má. Na tento posledný list nebola doručená žiadna odpoveď.

Rozhodnutie Komisie 90/555/ESUO

23 Komisia rozhodnutím 90/555/ESUO z 20. júna 1990 o navrhovaných dotáciách, ktoré talianske orgány plánovali poskytnúť oceliarskym spoločnostiam Tirreno

a Siderpotenza [Lucchini] (N195/88 — N200/88, Ú. v. ES L 314, s. 17), vyhlásila za nezlučiteľné so spoločným trhom všetky plánované dotácie v prospech spoločnosti Lucchini, pričom usúdila, že nespĺňajú potrebné podmienky na udelenie výnimky uvedenej v článku 3 tretieho kódexu.

24 Rozhodnutie bolo oznámené príslušným orgánom 20. júla 1990 a uverejnené v *Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev* 14. novembra 1990. Spoločnosť Lucchini nenapadla toto rozhodnutie v lehote jedného mesiaca stanovenej v článku 33 ods. 3 Zmluvy o ESUO.

Konanie pred občiansko-právnym súdom

25 Keďže jej podpora nebola vyplatená, spoločnosť Lucchini podala 6. apríla 1989, pred vydaním rozhodnutia 90/555, proti príslušným orgánom žalobu na Tribunale civile e penale di Roma, ktorou sa domáhala určenia jej nároku na úhradu celej pomoci, ktorú pôvodne požadovala (teda dotácie vo výške 765 miliónov ITL a zvýhodneného úročenia v hodnote 367 miliónov ITL).

26 V rozsudku z 24. júla 1991, teda po vydaní rozhodnutia 90/555, Tribunale civile e penale di Roma dospel k záveru, že spoločnosť Lucchini má na predmetnú pomoc nárok, a preto príslušným orgánom uložil povinnosť požadovanú sumu vyplatiť. Tento rozsudok sa v plnom rozsahu zakladal na zákone č. 183/1976. Účastníci konania pred Tribunale civile e penale di Roma necitovali Zmluvu o ESUO ani tretí a štvrtý kódex a ani rozhodnutie 90/555 a tento súdny orgán sa na ne z úradnej moci neodvolal. Príslušné orgány sa odvolali na druhý kódex, ale uvedený súd to vylúčil, pretože tento kódex v tej dobe už nebol v platnosti.

27 Príslušné orgány sa proti tomuto rozsudku odvolali na Corte d'appello di Roma. Spochybnili právomoc občiansko-právnych súdov a uviedli, že nemajú žiadnu povinnosť vyplatiť túto pomoc. Po prvýkrát subsidiárne uviedli, že táto povinnosť by existovala iba do výšky 15 % investície na základe článku 3 tretieho kódexu.

28 Corte d'appello di Roma zamietol toto odvolanie v rozsudku zo 6. mája 1994 a potvrdil rozhodnutie Tribunale civile e penale di Roma.

29 V pripomienke z 19. januára 1995 Avvocatura Generale dello Stato analyzovala rozsudok Corte d'appello di Roma a usúdila, že tento rozsudok bol vydaný v súlade s pravidlami týkajúcimi sa odôvodnenia a právnymi predpismi. Z tohto dôvodu príslušné orgány nepodali odvolanie. Keďže sporný rozsudok nebol napadnutý, 28. februára 1995 nadobudol právoplatnosť.

30 Keďže pomoc ešte stále nebola vyplatená, predseda Tribunale civile e penale di Roma na návrh spoločnosti Lucchini nariadil 20. novembra 1995, aby jej boli uhradené dlžné sumy. Tento príkaz bol vyhlásený za dočasne vykonateľný a z dôvodu jeho nevykonania spoločnosť Lucchini dosiahla vo februári 1996 zabavenie určitých zložiek MICA, najmä služobných vozidiel.

31 Generálny riaditeľ MICA v dekréte č. 17975 z 8. marca 1996 poskytol spoločnosti Lucchini pomoc vo forme kapitálu vo výške 765 miliónov ITL a pomoc vo výške 367 miliónov ITL vo forme bonifikácie úrokov z titulu výkonu rozsudku vydaného Corte d'appello di Roma. V tomto dekréte bolo upresnené, že predmetná pomoc bude vrátená v celom rozsahu alebo sčasti, a to najmä „v prípade nepriaznivých rozhodnutí

Spoločenstva týkajúcich sa poskytnutia alebo úhrady tejto pomoci“. Uvedená pomoc bola vyplatená 22. marca 1996 vo výške 1 132 000 000 ITL, ku ktorej 16. apríla 1996 bola pridaná suma 601 375 000 ITL za zákonné úroky.

Korešpondencia medzi Komisiou a talianskymi orgánmi

32 Komisia v liste z 15. júla 1996, ktorý adresovala talianskym orgánom, uviedla, že aj napriek rozhodnutiu 90/555:

„… po rozsudku [Corte d'appello di Roma] zo 6. mája 1994, v ktorom sa v rozpore s najzákladnejšími zásadami práva Spoločenstva stanovilo, že [Lucchini] má právo dostať pomoc, ktorú Komisia už predtým vyhlásila za nezlučiteľnú, [príslušnél orgány, ktoré nepovažovali za potrebné podať kasačný opravný prostriedok, rozhodli v apríli toho istého roku o poskytnutí vyššie uvedenej pomoci, ktorá je v rozpore so spoločným trhom.“

33 Listom z 26. júla 1996 príslušné orgány odpovedali, že predmetné dotácie boli poskytnuté „s výhradou práva na spätné vyžiadanie pomoci“.

34 Komisia v liste č. 5259 zo 16. septembra 1996 vyjadrila svoje stanovisko, podľa ktorého príslušné orgány tým, že spoločnosti Lucchini vyplatili dotácie, ktoré už boli vyhlásené za nezlúčiteľné so spoločným trhom v rozhodnutí 90/555, porušili právo Spoločenstva. Komisia vyzvala tieto orgány na spätné vyžiadanie spornej pomoci do 15 dní a na to, aby jej v lehote jedného mesiaca oznámili konkrétne opatrenia, ktoré prijali na dosiahnutie súladu s týmto rozhodnutím. Ak uvedené orgány túto

požiadavku nesplnia, Komisia konštatuje nesplnenie si povinnosti v zmysle článku 88 Zmluvy o ESUO a vyzve ich, aby do desiatich dní predložili nové pripomienky na základe článku 88 ods. 1 Zmluvy o ESUO.

Vrátenie pomoci

35 MICA v dekréte č. 20357 z 20. septembra 1996 nariadil zrušenie dekrétu č. 17975 z 8. marca 1996 a prikázal spoločnosti Lucchini, aby vrátila sumu 1 132 000 000 ITL spolu s úrokmi zodpovedajúcimi referenčnej sadzbe, ako aj sumu 601 375 000 ITL upravenú v závislosti od menovej inflácie.

Konanie pred vnútroštátnym súdom

36 Spoločnosť Lucchini napadla dekrét č. 20357 podaním žaloby 16. novembra 1996 na Tribunale amministrativo regionale del Lazio. Tento súd vyhovel žalobe podanej spoločnosťou Lucchini v rozsudku z 1. apríla 1999, v ktorom rozhodol, že právomoc, ktorá umožňuje verejnej správe zrušiť svoje vlastné neplatné akty z dôvodu protiprávnosti alebo obsahových chýb, je obmedzená, v tomto prípade právom na poskytnutie pomoci uvedeným v rozsudku Corte d'appello di Roma, ktorý nadobudol právoplatnosť.

37 Avvocatura Generale dello Stato v mene MICA podala 2. novembra 1999 odvolanie pred Consiglio di Stato, pričom uviedla, že priamo uplatniteľné právo Spoločenstva, ktoré zahŕňa tretí kódex a rozhodnutie 90/555, má prednosť pred právoplatnosťou rozsudku vydaného Corte d'appello di Roma.

38 Consiglio di Stato konštatoval existenciu rozporu medzi rozsudkom a rozhodnutím 90/555.

39 Podľa Consiglio di Stato je zrejmé, že príslušné orgány sa mohli a mali sa včas odvolať proti rozhodnutiu 90/555 v spore rozhodnutom Corte d'appello di Roma. V tomto spore sa okrem iného prejednávala legalita nevyplatenia dotácií z toho dôvodu, že poskytnutie pomoci záviselo od schválenia Komisie. Keďže príslušné orgány nevyužili právo napadnúť rozsudok vydaný Corte d'appello di Roma, neexistujú pochybnosti o tom, že tento rozsudok nadobudol právoplatnosť a že táto právoplatnosť sa vzťahuje na otázku súladu pomoci s právom Spoločenstva, aspoň pokiaľ ide o rozhodnutia Spoločenstva predchádzajúce vyhláseniu rozsudku. Následne je možné odvolávať sa na právoplatnosť rozsudku aj proti rozhodnutiu 90/555, ktoré bolo prijaté pred koncom sporu.

40 Za týchto podmienok Consiglio di Stato rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je v zmysle priamo uplatniteľnej zásady prednosti práva Spoločenstva, ktorá v tomto prípade vyplýva z [tretieho kódexu], rozhodnutia [90/555]…, ako aj [rozhodnutia] č. 5259…, ktorým sa talianskym orgánom ukladá spätné vyžiadanie pomoci, z aktov, v zmysle ktorých bolo prijaté rozhodnutie o vrátení napadnuté v tomto konaní (dekrét č. 20357…), právne možné a dôvodné, aby vnútroštátny správny orgán vymáhal vrátenie pomoci poskytnutej súkromnému subjektu, pričom občiansko-právnym rozsudkom, ktorý sa stal právoplatným, sa určila bezpodmienečná povinnosť úhrady predmetnej pomoci?

2. Nie je naopak vzhľadom na existenciu konkrétneho právoplatného súdneho rozhodnutia (článok 2909 talianskeho občianskeho zákonníka), ktoré sa vzťahuje na súkromný subjekt a správny orgán a ktorému je správny orgán povinný sa podriadiť, konanie o vrátení právne nemožné, vzhľadom na stanovenú zásadu, podľa ktorej rozhodnutie o vrátení pomoci spadá pod právo Spoločenstva, pričom jeho uskutočnenie a z neho vyplývajúce konania o vrátení, sa pri neexistencii právnych ustanovení Spoločenstva riadia vnútroštátnym právom (rozsudok z 21. septembra 1983, Deutsche Milchkontor, 205/82 až 215/82, Zb. s. 2633)?“

O právomoci Súdneho dvora

41 Na úvod je potrebné poznamenať, že Súdny dvor je príslušný rozhodnúť o prejudiciálnych otázkach, ktoré sa týkajú výkladu a uplatnenia Zmluvy o ESUO, ako aj aktov prijatých na jej základe, aj keď mu tieto otázky boli predložené až po uplynutí platnosti Zmluvy o ESUO. Aj napriek tomu, že sa článok 41 tejto Zmluvy už nemôže uplatniť za týchto okolností na podloženie právomoci Súdneho dvora, bolo by v rozpore s účelom a koherenciou Zmlúv a nezlučiteľné s kontinuitou právneho poriadku Spoločenstva, ak by Súdny dvor nemal právomoc zabezpečiť jednotný výklad predpisov vzťahujúcich sa k Zmluve o ESUO, ktorej účinky pretrvávajú aj po uplynutí jej platnosti (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. februára 1990, Busseni, 221/88, Zb. s. I-495, bod 16). Žiaden z účastníkov konania, ktorí predložili pripomienku, nespochybnil právomoc Súdneho dvora.

42 Spoločnosť Lucchini však spochybňuje prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania z iných dôvodov. Uvedené námietky neprípustnosti sa zakladajú na neexistencii predpisu Spoločenstva, ktorého výklad by bolo potrebné podať, neexistencii právomoci Súdneho dvora vykladať rozsudok vnútroštátneho súdu, na článku 2909 talianskeho občianskeho zákonníka a na skutočnosti, že otázky sú hypotetického charakteru.

43 V tejto súvislosti je vhodné pripomenúť, že v rámci konania podľa článku 234 ES, ktoré je založené na jednoznačnom rozdelení úloh medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom, patrí posúdenie predmetného skutkového stavu do právomoci vnútroštátneho súdu. Rovnako prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorý vec prejednáva a ktorý musí prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdil potrebu prejudiciálneho rozhodnutia pre vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru. Preto pokiaľ sa predložené otázky týkajú výkladu práva Spoločenstva, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť (pozri najmä rozsudky z 25. februára 2003, IKA, C-326/00, Zb. s. I-1703, bod 27; z 12. apríla 2005, Keller, C-145/03, Zb. s. I-2529, bod 33, a z 22. júna 2006, Conseil général de la Vienne, C-419/04, Zb. s. I-5645, bod 19).

44 Súdny dvor však rovnako rozhodol, že mu za výnimočných okolností prináleží skúmať podmienky, za akých sa vnútroštátny súd na neho obrátil s cieľom preveriť svoju vlastnú právomoc (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. decembra 1981, Foglia, 244/80, Zb. s. 3045, bod 21). Odmietnutie rozhodovať o položenej prejudiciálnej otázke je možné len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Spoločenstva nemá žiaden vzťah k realite alebo predmetu sporu vo veci samej, ak ide o problém hypotetickej povahy, alebo tiež vtedy, ak Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové alebo právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sú mu položené (pozri najmä rozsudky z 13. marca 2001, PreussenElektra, C-379/98, Zb. s. I-2099, bod 39; z 22. januára 2002, Canal Satélite Digital, C-390/99, Zb. s. I-607, bod 19, a Conseil général de la Vienne, už citovaný, bod 20).

45 Je potrebné upozorniť na to, že tak tomu nie je v tomto prípade.

46 Je zjavné, že tento návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka právnych predpisov Spoločenstva. V tomto prípade nie je Súdny dvor požiadaný, aby podal výklad

vnútroštátneho práva alebo rozsudku vnútroštátneho súdu, ale aby upresnil, v akom rozsahu sú vnútroštátne súdy povinné vylúčiť uplatnenie vnútroštátneho práva na základe práva Spoločenstva. Z tohto dôvodu je zjavné, že položené otázky majú súvislosť s predmetom sporu v hlavnom konaní, ako to uviedol vnútroštátny súd, pričom odpoveď na položené otázky môže byť pre tento súd užitočná v tom smere, že mu umožní rozhodnúť o tom, či zruší alebo nezruší prijaté opatrenia na vrátenie spornej pomoci.

47 Súdny dvor má právomoc rozhodnúť o tomto návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

O prejudiciálnych otázkach

48 Svojimi otázkami, ktoré je potrebné skúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či právu Spoločenstva odporuje uplatnenie ustanovenia vnútroštátneho práva, ktorého cieľom je stanoviť zásadu právnej sily rozhodnutej veci, akým je článok 2909 talianskeho občianskeho zákonníka, keď jeho uplatnenie predstavuje prekážku vymáhania štátnej pomoci, ktorá bola poskytnutá v rozpore s právom Spoločenstva a ktorej nezlučiteľnosť so spoločným trhom bola stanovená konečným rozhodnutím Komisie.

49 V tomto zmysle je na úvod potrebné pripomenúť, že v právnom poriadku Spoločenstva sú právomoci vnútroštátnych súdov v oblasti štátnej pomoci a vyhlásenia neplatnosti aktov Spoločenstva obmedzené.

50 Na vnútroštátne súdy môže byť podaná žaloba týkajúca sa štátnej pomoci, pričom tieto súdy budú musieť podať výklad a uplatniť pojem štátnej pomoci uvedený v článku 87 ods. 1 ES, a to najmä čo sa týka určenia toho, či štátne opatrenie, ktoré bolo prijaté bez predbežnej kontroly stanovenej v článku 88 ods. 3 ES, sa má alebo nemá tejto kontrole podrobiť (rozsudky z 22. marca 1977, Steinike & Weinlig, 78/76, Zb. s. 595, bod 14, a z 21. novembra 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, C-354/90, Zb. s. I-5505, bod 10). Vnútroštátny súd môže byť tiež požiadaný o výklad pojmu pomoci, ktorý je uvedený v článku 4 písm. c) Zmluvy o ESUO a v prvom článku spomínaného tretieho kódexu (analogicky pozri rozsudok z 20. septembra 2001, Banks, C-390/98, Zb. s. I-6117, bod 71), a o to, aby určil, či štátne opatrenie zavedené bez dodržania postupu predbežnej kontroly, ktorý je uvedený v článku 6 tretieho kódexu, by sa malo alebo nemalo podrobiť tomuto postupu.

51 Naopak, vnútroštátne súdy nie sú príslušné na posúdenie zlučiteľnosti štátnej pomoci so spoločným trhom.

52 Z ustálenej judikatúry vyplýva, že posúdenie zlučiteľnosti opatrení alebo režimov pomoci so spoločným trhom prináleží do výlučnej právomoci Komisie, ktorej činnosť je preskúmateľná súdom Spoločenstva (pozri rozsudky Steinike & Weinlig, už citovaný, bod 9; Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, už citovaný, bod 14, a z 11. júla 1996, SFEI a i., C-39/94, Zb. s. I-3547, bod 42).

O právomoci vnútroštátnych súdov v oblasti vyhlásenia neplatnosti aktov Spoločenstva

53 Napriek tomu, že vnútroštátne súdy môžu v zásade preskúmať platnosť aktu Spoločenstva, v každom prípade však nemajú právomoc na to, aby vyhlásili neplatnosť aktov inštitúcií Spoločenstva(rozsudok z 22. októbra 1987, Foto-Frost, 314/85, Zb. s. 4199, bod 20). Len Súdny dvor má právomoc vyhlásiť neplatnosť aktu Spoločenstva (rozsudky z 21. februára 1991, Zuckerfabrik Süderdithmarschen a Zuckerfabrik Soest, C-143/88 a C-92/89, Zb. s. I-415, bod 17, a z 10. januára 2006, IATA a ELFAA, C-344/04, Zb. s. I-403, bod 27). Okrem toho táto výhradná právomoc je výslovne zakotvená v článku 41 Zmluvy o ESUO.

54 Okrem toho podľa ustálenej judikatúry rozhodnutie prijaté inštitúciami Spoločenstva, ktoré osoba, ktorej bolo určené, nenapadne v lehote stanovenej v článku 230 piatom odseku ES, sa stáva konečným (pozri najmä rozsudky z 9. marca 1994, TWD Textilwerke Deggendorf, C-188/92, Zb. s. I-833, bod 13, a z 22. októbra 2002, National Farmers' Union, C-241/01, Zb. s. I-9079, bod 34).

55 Súdny dvor tiež rozhodol, že je vylúčené, aby príjemca štátnej pomoci, ktorá je predmetom rozhodnutia Komisie určeného samotnému členskému štátu, z ktorého pochádza príjemca tejto pomoci, ktorý určite mohol napadnúť toto rozhodnutie a ktorý nechal uplynúť záväznú lehotu stanovenú v článku 230 piatom odseku ES, znovu spochybnil legalitu tohto rozhodnutia pred vnútroštátnymi súdmi v rámci žaloby podanej proti opatreniam, ktoré boli prijaté vnútroštátnymi orgánmi na vykonanie tohto rozhodnutia (rozsudky TWD Textilwerke Deggendorf, už citovaný, body 17 a 20, a National Farmers' Union, už citovaný, bod 35). Tieto isté zásady sa musia *mutatis mutandis* uplatňovať v rámci oblasti pôsobnosti Zmluvy o ESUO.

56 Je potrebné konštatovať, že vnútroštátny súd konal správne, keď odmietol položiť Súdnemu dvoru otázku týkajúcu sa platnosti rozhodnutia 90/555, pretože spoločnosť Lucchini mohla toto rozhodnutie napadnúť v lehote jedného mesiaca od jeho vydania v súlade s článkom 33 Zmluvy o ESUO. Uvedená spoločnosť tak však neurobila.

O právomoci vnútroštátnych súdov v hlavnom konaní

57 Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že ani Tribunale civile e penale di Roma, ani Corte d'appello di Roma neboli príslušní na posúdenie zlučiteľnosti štátnej pomoci, o ktorú žiadala spoločnosť Lucchini, so spoločným trhom, a že ani jeden z uvedených súdov nemohol vyhlásiť za neplatné rozhodnutie 90/555, ktorým bola predmetná pomoc označená za nezlúčiteľnú so spoločným trhom.

58 V tomto zmysle je možné konštatovať, že ani rozsudok Corte d'appello di Roma, ktorého právoplatnosť sa uplatňuje, ani rozsudok Tribunale civile e penale di Roma sa výslovne nezmieňujú o zlučiteľnosti štátnej pomoci, o ktorú žiadala spoločnosť Lucchini, s právom Spoločenstva alebo o platnosti rozhodnutia 90/555.

O uplatnení článku 2909 talianskeho občianskeho zákonníka

59 Podľa vnútroštátnej judikatúry článok 2909 talianskeho občianskeho zákonníka odporuje nielen tomu, aby v novom konaní boli znovu predložené dôvody, o ktorých

bolo vyslovene rozhodnuté s konečnou platnosťou, ale aj tomu, aby sa prejednali otázky, ktoré mohli byť položené v rámci predchádzajúceho sporu, pričom však položené neboli. Takýto výklad tohto ustanovenia môže mať osobitne za následok, že k rozhodnutiu vnútroštátneho súdu sa pridajú účinky, ktoré prekračujú limity právomoci daného súdneho orgánu, ako to vyplýva z práva Spoločenstva. Ako uviedol vnútroštátny súd, je jasné, že uplatnenie takto vyloženého ustanovenia by v tomto prípade zabránilo uplatneniu práva Spoločenstva, čo by znemožnilo vrátenie štátnej pomoci, ktorá bola poskytnutá v rozpore s právom Spoločenstva.

60 V tomto smere je potrebné pripomenúť, že vnútroštátnym súdom prislúcha vykladať ustanovenia vnútroštátneho práva tak, aby v čo najväčšej možnej miere umožnili uplatnenie práva Spoločenstva.

61 Z ustálenej judikatúry vyplýva, že vnútroštátny súd, ktorý v rámci svojej právomoci má uplatniť právne predpisy Spoločenstva, je povinný zabezpečiť plný účinok týchto predpisov, pričom v prípade potreby z vlastnej iniciatívy neuplatní akékoľvek odporujúce ustanovenie vnútroštátneho práva (pozri najmä rozsudky z 9. marca 1978, Simmenthal, 106/77, Zb. s. 629, body 21 až 24; z 8. marca 1979, Salumificio di Cornuda, 130/78, Zb. s. 867, body 23 až 27, a z 19. júna 1990, Factortame a i., C-213/89, Zb. s. I-2433, body 19 až 21).

62 Ako bolo stanovené v bode 52 tohto rozsudku, posúdenie zlučiteľnosti opatrení alebo režimov pomoci so spoločným trhom prináleží do výlučnej právomoci Komisie, ktorej činnosť je preskúmateľná súdom Spoločenstva. Toto pravidlo je v dôsledku zásady prednosti práva Spoločenstva záväzné vo vnútroštátnom právnom poriadku.

63 Je preto potrebné odpovedať na položené otázky, že právo Spoločenstva odporuje uplatneniu ustanovenia vnútroštátneho práva, ktorého cieľom je stanoviť zásadu právnej sily rozhodnutej veci, akým je článok 2909 talianskeho občianskeho zákonníka, keď jeho uplatnenie predstavuje prekážku vymáhania štátnej pomoci, ktorá bola poskytnutá v rozpore s právom Spoločenstva a ktorej nezlučiteľnosť so spoločným trhom bola stanovená konečným rozhodnutím Komisie.

O trovách

64 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Právo Spoločenstva bráni uplatneniu ustanovenia vnútroštátneho práva, ktorého cieľom je stanoviť zásadu právnej sily rozhodnutej veci, akým je článok 2909 talianskeho občianskeho zákonníka, keď jeho uplatnenie predstavuje prekážku vymáhania štátnej pomoci, ktorá bola poskytnutá v rozpore s právom Spoločenstva a ktorej nezlučiteľnosť so spoločným trhom bola stanovená konečným rozhodnutím Komisie.

Podpisy